



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. II. Triplex conclusio statuitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

Ut enim notat hic Caietanus, speculativum & practicum se habent ad scientiam ut sic, sicut visivum & auditivum ad sensum. Unde sicut sensus ut sic, primò dividitur in communem & proprium: proprius verò subdividitur in visum, auditivum, &c. Ita scientia ut sic, dividitur primò in infinitam, id est habentem objectum infinitum, qualis est Theologia; & finitam, seu habentem objectum finitum, qualis est scientia purè naturalis; & hæc subdividitur in speculativam & practicam. Quamvis ergo speculativum & practicum sint differentie essentielles distinguentes scientias finitas, subindeque non possunt in illis adunari; non tamen sunt differentie essentielles scientiæ infinitæ, sed in illa adunari possunt, & eminenter formaliter contineri: quia, ut supra dicebamus, quæ sunt dispersa in inferioribus, ununtur in superioribus, & objectum infinitum, potest simul esse regula speculationis & praxis, cum sit simul prima veritas & ultimus finis.

Dices, Metaphysica etiam considerat Deum, & tamen est purè speculativa: Ergo hæc ratio nulla est.

Respondeo primò, Metaphysicam non respicere Deum, sub ratione Deitatis, sicut Theologiam, sed ut est ens abstrahens à materia intelligibili, nec illum considerare sub ratione ultimi finis, saltem formaliter & directè; cum non agat de mediis ad illum conducentibus, sicut Theologia.

Respondeo secundò, quod licet daretur Metaphysicam respicere Deum sub ratione Deitatis, in hoc tamen differret à Theologia, quòd prima illum respiciat, ut cognoscibilem ex creaturis, & lumine naturali intellectus creati: secunda verò eum attingat, sub lumine supernaturali fidei, quæ est eminenter formaliter speculativa & practica, ut constat ex supra dictis.

45. Objicies secundò: si Theologia esset simul speculativa & practica, quilibet etiam ejus actus esset speculativus & practicus: Sed hoc est falsum: Ergo &c. Major videtur manifesta, nam in quolibet actu reperiri debet ratio formalis objecti & habitus. Minor verò probatur. Ista conclusio Theologica, *In divinis sunt quatuor relationes*, videtur esse merè speculativa; & hæc, *Peccatum mortale privat gratiâ & charitate, ac inducit reatum pœne æternæ*, merè practica: Ergo quilibet actus Theologiæ non est simul speculativus & practicus.

Respondent aliqui negando minorem: ad cuius probationem, negant subsumptum: imò, inquirunt, quælibet prædictarum conclusionum, est simul speculativa & practica: quia non debemus judicare, an aliquis actus sit speculativus, vel practicus, ex objecto materiali, sed ex ratione formali: quæcumque autem tractantur in Theologia, attinguntur sub lumine divinæ revelationis, & per se ordinantur ad Dei visionem, quæ simul est contemplatio primæ veritatis, & consecutio ultimi finis, ideoque simul includunt rationem practici & speculativi, quamvis secundum se, & secundum objectum materiale, appareant merè speculativa, vel merè practica. Hæc solutio probabilitate non caret.

Secundo tamen responderi potest, negando sequelam majoris, licet enim anima rationalis sit eminenter formaliter vegetativa & sensitiva, quilibet tamen ejus actus non est vegetativus & sensitivus: ita licet habitus Theologiæ sit emi-

46. nenter formaliter speculativus & practicus, non requiritur tamen, ut quilibet ejus actus utramque rationem habeat, quia quilibet actus non fertur ad omnia quæ pertinent ad habitum: unde licet quilibet actus debeat participare rationem formalem habitus, non est tamen necessarium, quod illam totaliter & adæquatè participet: licet enim illa sit formaliter indivisibilis, virtualiter tamen divisibilis est, & uni actui inadæquatè convenire potest.

ARTICVLVS V.

B *An Theologia sit certior alijs scientijs & habitibus naturalibus?*

§. I.

Tria præmittuntur ad resolutionem quæstionis necessaria.

Notandum primò: quod sicut duplex est veritas, una objectiva, quæ est in rebus ipsis; & alia formalis, quæ residet in intellectu cognoscente, ut docetur in Metaphysica, ita & duplex certitudo: una objectiva, quæ est firma & invariabilis objecti determinatio; alia formalis, seu subjectiva, quæ est firma adhesio intellectus ad verum. Et hæc adhuc est duplex: una impropria, quæ oritur ex sola motione & imperio voluntatis, determinantis intellectum ad assentiendum alicui objecto, ut contingit in Hæreticis, qui non credunt ex motivo divinæ revelationis, sed ex eo quod judicant unum articulum fidei esse credibilem, non verò alium; & hæc magis dicenda est pertinacia quam certitudo: altera propria, quæ oritur ex efficacia mediij, vel rationis determinantis intellectum ad assentiendum veritati, & de hac solum procedit quæstio.

Notandum secundò: aliquam scientiam, vel habitum, posse dici duobus modis aliò certio- rem: Primò quoad se, quia scilicet ex se & ex sua natura, firmiores habet causas suæ certitudinis. Secundò quoad nos, quando scilicet ejus certitudo est magis connaturalis, & proportionata nostro intellectui, magisque illum satiat & quietat, quod contingit, quando certitudo est conjuncta cum claritate & evidentia.

Notandum tertio: aliud esse quod aliquis habitus vel scientia sit certior quoad nos, & aliud quod sit certior quoad nos. Ad primum enim sufficit, quod talis habitus vel scientia, ut recepta in nostro intellectu, & quatenus illum informat, majorem ei tribuat certitudinem, & adhesionem ad verum: ad secundum verò requiritur insuper quod talis certitudo sit magis connaturalis, & proportionata intellectui nostro, magis illum satiet & quietet; magisque ab illo motus hesitationis & dubitationis excludat. Quæ distinctio diligenter annotanda est, ex ejus enim inadvertentia frequens contingit apud aliquos recentiores hallucinatio, & æquivocatio in hac materia.

§. II.

Triplex conclusio statuitur.

47. Dico primò: Theologiam esse certio- rem quoad se, quilibet scientiâ, & habitu naturali, non solum certitudine objectivâ, sed etiam subjectivâ. Ita D. Thomas hic art. 5. &

omnes ejus Discipuli, contra aliquos recentiores.

Prima pars conclusionis est evidens. Illa enim scientia est certior certitudine objectivâ, quae versatur circa objectum magis certum, magisque immutabile, & necessarium: Sed Deus, qui est objectum Theologiae, majorem habet certitudinem, & immutabilitatem, ac necessitatem essendi, quam omnia alia entia creata, quae sunt objecta aliarum scientiarum; ut enim dicitur Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*: Ergo Theologia certior est, certitudine objectivâ, omnibus aliis scientiis & habitibus ordinis naturalis.

48. Secunda vero pars, in qua major est difficultas, probatur: certitudo formalis, seu subjectiva, oritur ex efficaciâ, & infallibilitate medij determinantis intellectum ad assentiendum veritati, ut declaravimus in primo notabili: Sed medium cui Theologia innititur, & quod utitur ad probandas veritates quae in ea demonstrantur, est magis certum, magisque infallibile, & immutabile, quam media ex quibus scientiae naturales procedunt ad probandas suas conclusiones: illae enim utuntur mediis & principiis purè naturalibus, Theologia verò principiis revelatis, & fide divinâ creditis, quae majorem habent certitudinem & infallibilitatem, quam principia lumine purè naturali cognita: ut docent Theologi 2. 2. quæst. 4. art. 8. & colligitur ex illis verbis Christi Lucae 21. *Caelum & terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt*. Quorum verborum sensus est (ut exponunt Sancti Patres) veritates totius naturae potius defuturas, quam verborum Christi. Unde Augustinus: *Facilius dubitarem vivere me, quam esse vera quae audivi*.

Lib. 7.
Confes.
cap. 10.

49. Confirmatur primò: ille habitus dicitur certior quoad se, qui habet majores & firmiores causas suae certitudinis & infallibilitatis: At fides, & consequenter Theologia, quae illi innititur, majores & firmiores habet causas suae certitudinis, & infallibilitatis, quam scientiae naturales: Ergo est certior quoad se. Major constat ex primo notabili, Minor verò probatur. Assensus primorum principiorum, & veritatum naturalium, est à natura nos movente ad illum: assensus autem fidei est à motione, & impulsu Spiritus Sancti, excitantis piam affectionem ad credendum, ut docetur in tractatu de fide: Sed Spiritus Sanctus movens nos ad credendum, est causa firmior, & infallibilior, quam natura movens nos ad assensum primorum principiorum & veritatum naturalium: Ergo &c.

Confirmatur secundò: magis repugnat quod Deus erret vel mentiatu immediatè per seipsum, quam per causam secundam: At si in assensu fidei vel Theologiae posset esse error, vel falsitas, Deus immediatè per seipsum erraret, aut mentiretur, cum fides nitatur divinæ veritati, & infallibilitati ac evidentiae cognitionis divinae, unde Richardus à Sancto Victore, *Domine si error est quod credimus, à te decepti sumus*. Si autem esset error in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium, Deus erraret solum mediante causâ secundâ, quam ut author luminis naturalis moveret ad assentiendum illis principiis & veritatibus revelatis: Ergo magis repugnat repetiri errorem in assensu fidei, vel Theologiae, quam in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium.

Confirmatur tertio: certitudo supernaturalis

A superat & transcendit certitudinem totius naturae: Sed certitudo fidei, & Theologiae, quae illi innititur, supernaturalis est; certitudo verò scientiarum naturalium, est purè naturalis, & sistit intra limites naturae: Ergo certitudo fidei superat certitudinem scientiarum naturalium.

Dico secundò, Theologiam non solum secundum se, vel prout est in Deo, & Beatis, sed etiam prout est in nobis viatoribus, & prout informat intellectum humanum, instructum habitû fidei, certior em esse quilibet scientiâ, & habitû ordinis naturalis.

Hac conclusio sequitur evidentè ex præcedenti, nam Theologia, etiam prout est in nobis, procedit ex principiis cognitis lumine supernaturali fidei: At certitudo fidei, cum innitatur causâ omnino infallibili, scilicet revelationi divinæ, & motioni Spiritus Sancti, excedit omnem certitudinem ordinis naturalis: Ergo Theologia, etiam ut est in nobis viatoribus, certior est quilibet scientiâ, & habitu ordinis naturalis.

C Confirmatur: repugnat causam formalem informare subjectum, & non tribuere ei suum effectum formalem; siquidem effectus formalis non est aliud, quam causa formalis, ut communicata subjecto: Sed assensus fidei & Theologiae, cum nitatur divinæ revelationi formali, aut virtuali, firmior est & certior quolibet assensu naturali, ut jam ostendimus: Ergo etiam prout est in nobis, & prout informat intellectum nostrum, majorem illi communicat firmitatem & certitudinem.

Dico tertio: Theologiam esse minùs certam, quoad nos, scientiis naturalibus, & habitu primorum principiorum. Est contra quosdam recentiores, est tamen D. Thomae locis statim citandis, Capreoli in 3. dist. 25. art. 1. conclusione 3. & art. 3. ad 2. contra 3. Et Caietani hic & 2. 2. quæst. 4. art. 8.

Probatur primò ex D. Thoma hic art. 5. ad 1. ubi cum sibi proposuisset hoc argumentum, *Certitudo pertinet ad dignitatem scientiae: sed aliae scientiae de quibus dubitari non potest, videntur esse certiores sacrâ doctrinâ, cujus principia (scilicet articuli fidei) dubitationem recipiunt: ergo aliae scientiae videntur istâ digniores*. Respondet. *Ad primum dicendum quod nihil prohibet id quod est certius secundum naturam, esse quoad nos minùs certum, propter debilitatem intellectus nostri*. Et 2. 2. quæst. 4. art. 8. quærit an fides sit certior habitû primorum principiorum, sapientiâ, & scientiâ: & concludit his verbis. *Dicendum est quod certitudo potest considerari dupliciter. Uno modo ex causa certitudinis, & sic dicitur esse certius illud quod habet certior em causam: & hoc modo fides est certior tribus prædictis, quia fides innititur veritati divinæ, tria verò prædicta innituntur rationi humanae. Alio modo potest considerari certitudo ex parte subjecti, & sic dicitur esse certius quod plenius consequitur intellectus hominis. Et per hunc modum, quia ea quae sunt fidei, sunt supra intellectum hominis, non autem quae subsunt tribus prædictis, ideo ex hac parte fides est minùs certa. Sed quia unumquodque judicatur, simpliciter quidem secundum causam suam; secundum autem dispositionem, quae ex parte subjecti est, iudicatur secundum quid, inde est quod fides est simpliciter certior, sed aliae sunt certiora secundum quid, scilicet quoad nos.* Quibus verbis clarissimè docet, habitum fidei

E

50.

51.

(idem dicendum est de Theologia quae illi innitur) esse quidem certiorum secundum se habitibus scientiae, sapientiae, & primorum principiorum, quia habet causas certiores, & innitur veritati divinae, cum alij habitus innitantur rationi humanae: esse tamen minus certum quoad nos, & ex parte subiecti; quia cum ea quae sunt fidei, sint supra intellectum hominis, nec sint clara & evidenter, sicut ea quae sciuntur, intellectus humanus, non ita, plene illa consequitur. Unde cum sibi primo loco objecisset, quod fides, cum non excludat omnem dubitationis motum, non videtur esse certior scientiae, & sapientiae, quae non habent dubitationem, circa ea quorum sunt. Respondet *quod illa dubitatio non est ex parte cause fidei, sed quoad nos: in quantum non plene assequimur per intellectum ea quae sunt fidei.*

52. Nec valet responsio quorundam recentiorum, qui dicunt, quod quando D. Thomas docet, fidem minus esse certam scientiam, sapientiam, & habitum primorum principiorum quoad nos, & ex parte subiecti, loquitur de subiecto nude sumpto, seu de intellectu humano, non utente habitu fidei, non autem de subiecto, tali habitu informato, & de intellectu habitu fidei utente. Haec enim interpretatio evidenter repugnat textui: nam D. Thomas in illo articulo, non comparat habitum scientiae, sapientiae, & primorum principiorum, cum intellectu nude sumpto (esset enim absurda haec comparatio) sed cum ipso habitu fidei; & docet, quod licet fides sit certior simpliciter, & quoad se, illis habitibus, est tamen minus certa secundum quid, sive quoad nos, & ex parte subiecti: Ergo sicut quando dicit, quod fides est certior quoad se praedictis habitibus, loquitur de fide, ut informantem intellectum humanum, non vero de ipso intellectu humano nude sumpto, & secundum se considerato: ita & quando addit, illam secundum quid, & quoad nos esse minus certam illis habitibus, loquitur etiam de fide ipsa, & de intellectu, ut illa utente, & ut ea informato.

53. Probat secundum conclusio: certitudo illa dicitur major quoad nos, quae est magis connaturalis, & proportionata intellectui humano, & quae magis illum satiat, & quietat, ut diximus in secundo notabili: At certitudo scientiarum naturalium, & habitus primorum principiorum, cum sit conjuncta cum evidenter & claritate, est magis connaturalis, & proportionata intellectui humano, magisque illum satiat & quietat, quam certitudo fidei & Theologiae, quae est conjuncta cum obscuritate & inevidenter; ex quo provenit quod fides indiget pia motione voluntatis, applicantis intellectum ad assentiendum veritatibus revelatis, & patitur motus quosdam dubitationis indeliberatos, non autem scientiae naturales, & multo minus, habitus primorum principiorum: Ergo fides & Theologia sunt minus certae quoad nos, scientiis naturalibus, & habitum primorum principiorum.

§. III.

Solvuntur objectiones.

54. **O**bjicies primo contra primam conclusionem: cognitio quae habetur sine discursu, est certior discursiva: cum prima sit certa ex se, & ex connexionem terminorum, alia vero ab alio, & per participationem principiorum: sed co-

A gnitio primorum principiorum, habetur sine discursu, assensus vero Theologicus per discursum: Ergo cognitio primorum principiorum est certior assensu Theologico.

Confirmatur: quando intellectus operatur per modum naturae, firmius & immobilius operatur, quam dum agit per modum liberi: Sed in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium, se habet per modum naturae, & ad illum necessitatur (saltem quoad specificationem) è contra vero in assensu fidei, vel Theologiae, liberè operatur: cum talis assensus supponat determinationem, & piam motionem voluntatis, quae est potentia libera, & defectibilis: Ergo intellectus in assensu primorum principiorum firmius & immobilius operatur, quam in assensu fidei, vel Theologiae.

B Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem: cognitio quae habetur sine discursu, certior est discursiva, si sit ejusdem ordinis, concedo: si sit ordinis inferioris, nego. Cognitio autem primorum principiorum, cum sit pure naturalis, est inferioris ordinis ad cognitionem & certitudinem fidei, quae pertinet ad ordinem supernaturalem.

C Ad confirmationem similiter distinguo Majorem: quando intellectus operatur per modum naturae, firmius operatur, &c. in rebus ejusdem ordinis, concedo: diversi ordinis, nego. Constat enim quod Deus operans liberè, firmius agit quolibet agente naturali & necessario. Item Spiritus Sanctus movens & applicans hominem ad actus supernaturales, per auxilium gratiae, firmius operatur, quam natura impellens nos ad assentiendum primis principiis: unde quamvis assensus fidei supponat determinationem, & piam motionem voluntatis, quae libera est, & defectibilis; quia tamen talis motio & applicatio, est à Spiritu Sancto movente & applicante voluntatem, per auxilium gratiae, & aperiente cor hominis, ut credat veritatibus revelatis, ut dicitur Actuum 16. de Lydia purpuraria, *cujus Dominus aperuit cor, intendere his quae dicebantur à Paulo*: assensus fidei certior & firmior est, assensu primorum principiorum.

D Objicies secundo: assensus qui non excludit omnem motum dubitationis minus est certus, quam ille qui eum excludit: sicut illa columna quae nullò modo potest moveri, vel concipi, firmior est alia, quae aliquem patitur motum, vel impulsu: Sed assensus fidei, vel Theologiae, non excludit omnem dubitationis motum, bene tamen assensus primorum principiorum, de quorum certitudine nemo dubitat: Ergo assensus fidei, vel Theologiae, minus est certus, quam assensus primorum principiorum, vel scientiarum naturalium.

E Respondeo distinguendo Majorem: assensus non excludens omnem motum dubitationis, est minus certus &c. si illa dubitatio proveniat ex motivo, & ratione formali objecti, concedo. Si proveniat solum ex debilitate intellectus cognoscentis, nego. Motus autem dubitationis, qui sunt in fidei, aut Theologo, non procedunt ex motivo, seu ratione formali fidei, aut Theologiae; sed ex debilitate intellectus humani, qui non potest perfecte quiescere, nisi in objecto viso, & clarè cognito. Unde ex eo quod fides & Theologia, motus quosdam dubitationis indeliberatos patiantur, solum inferri potest, illos habitus non esse certiores quoad nos, scientiis naturalibus,